

Paula Vermeyden

HET BEELD VAN SNORRI GODI IN DE EYRBYGGJA SAGA

1. Inleiding

In de middeleeuwse IJslandse literatuur bestaat een sterke wisselwerking tussen de íslendingasögur en historische teksten als het *Íslendingabók* en het *Landnámabók*. Dezelfde personen worden erin genoemd, dezelfde gebeurtenissen worden er soms in vermeld of beschreven.

Voor wat betreft de historische teksten staat vast, dat men bepaalde historische gebeurtenissen wilde vastleggen, ook al bestaat over de bedoelingen die men daarmee had niet altijd duidelijkheid. Voor de íslendingasögur geldt, dat er nog steeds discussie bestaat over vrijwel alle basisvragen, waaronder de vraag naar de verhouding tussen historische en fictionele elementen in deze teksten. Deze vraag - die overigens ook een rol speelt in de beschouwing van de historische teksten - houdt de onderzoekers van de íslendingasögur tot op de huidige dag bezig en tot op zekere hoogte verdeeld: de grens tussen historiciteit en fictionaliteit is, zeker gedurende de laatste eeuw, regelmatig verschoven van 'helemaal historisch' naar 'helemaal fictioneel' en vrijwel iedere mogelijkheid daartussen.¹

De wereld van de íslendingasögur vormt een gesloten eenheid; het is niet alleen mogelijk haar ten opzichte van andere sagateksten vrij scherp af te grenzen voor wat betreft tijd en personenbestand, maar ook en vooral in levenssfeer. Het is voor wat betreft tijd en personenbestand de wereld van de leidende families in tiende-eeuws IJsland, afstammelingen van de vooraanstaande landnemers die in de historische teksten genoemd worden, en de erin uitgedrukte levenssfeer heeft men gekarakteriseerd als 'heroïsch' en als zodanig aansluitend bij de heldenepiek. Twaalfde- en dertiende-eeuwse afstammelingen van de personen die in de íslendingasögur een rol

spelen waren zoniet de auteurs, dan toch de voornaamste recipiënten van deze teksten.

Dat in een zo beperkte wereld bepaalde personen in meer dan één saga voorkomen ligt dan ook in de lijn der verwachting. Het is veeleer verwonderlijk, dat men moet constateren dat weliswaar vele personen in meer dan één saga genoemd worden, maar dat slechts weinigen daarvan in meer dan één saga een rol van enige omvang is toebedeeld. Belangrijke personen in de ene saga worden in een andere saga die zich in ongeveer dezelfde tijd en dezelfde streek afspeelt, soms slechts terloops of zelfs helemaal niet genoemd, zelfs niet op plaatsen waar men hen volgens verwachting zou moeten tegenkomen, bv. op een plaatselijk þing of op het Alþingi. Moeten wij hen in zo'n geval als 'vergeten' beschouwen of als 'niet van belang voor dit verhaal'?

Het verschijnsel roept een aantal vragen op ten aanzien van de íslendingasögur in het algemeen en met betrekking tot de personen die erin optreden in het bijzonder: in hoeverre hebben historische personen die in deze saga's een rol vervullen hun historische component verloren en een saga-identiteit gekregen? Verdwijnt een historische persoon op een bepaald moment in de overlevering vrijwel geheel achter de saga-persoon of is het mogelijk bepaalde facetten van de historische persoon door de verschillende overleveringen heen te herkennen? Of heeft de sagapersoon misschien trekken gekregen van personen uit de periode waarin de saga werd neergeschreven, m.a.w. vinden we hier facetten van twaalfde of dertiende-eeuwers terug?

Deze vragen, die tot op zekere hoogte ook gelden voor de koningssaga's en de saga's over de twaalfde en dertiende eeuw, zijn niet nieuw. In vrijwel iedere studie die een íslendingasaga als onderzoeksobject heeft, wordt aandacht besteed aan de persoonsbeschrijvingen, de historische achtergronden en de raakpunten tussen de verschillende saga's.²

Deze studies blijven echter voor wat betreft het personenbestand vrijwel altijd tot één tekst beperkt, men heeft nog niet systematisch geprobeerd om een saga-persoon door de

verschillende teksten heen te volgen en te zien of men langs deze weg antwoorden kan vinden op oude vragen. Het is mogelijk in de *Íslendasögur* een aantal personen te vinden bij wie een dergelijke werkwijze misschien resultaat zou afwerpen, personen wier rol in verschillende saga's groot genoeg is om als onderzoeksterrein te dienen: *Gestr inn spaki*, *Guðmundr inn ríki*, *Snorri goði*, leden van de familie van *Ketill flat-nefr* misschien. Men kan dan vragen stellen als: hoe kreeg de persoon gestalte in de verschillende teksten; is het mogelijk een ontwikkeling in de opbouw van de persoon vast te stellen, van historische gegevens tot sagatekst, van de ene sagatekst naar de andere sagatekst, een verbindingslijn te constateren tussen een of meer teksten en twaalfde of dertiende eeuw; zou het mogelijk zijn om langs deze weg meer zicht te krijgen op de onderlinge verhouding tussen teksten, zodat men sommige misschien beter plaatsen kan binnen het corpus?

Het hier volgende artikel is een eerste stap in een onderzoek dat ik op bovenvermelde wijze wil instellen naar de persoon en beeldvorming van *Snorri goði* in de IJslandse teksten.

Snorri goði (= de priester) is een van de bekendste persoonlijkheden uit de sagatijd, in talrijke teksten genoemd, iemand op wie menig IJslander zijn genealogie met trots terugvoert. Hij wordt als belangrijk voorvader vermeld in de genealogieën van tenminste drie vooraanstaande dertiende-eeuwse families uit West- en Noord-IJsland, onder wie de *Sturlungar*. De *Kristni Saga* en de *Eyrbyggja Saga* noemen zijn invloed bij de kerstening van IJsland; volgens de *Laxdæla Saga* en de *Eyrbyggja* zou hij een vriend geweest zijn van *Guðrún Ósvífrsdóttir*, de overgrootmoeder van de historicus *Ari Þorgilsson*, en zou hij omwille van haar van zijn goed *Helgafell* verhuisd zijn naar *Sælingdalstunga*; zijn zoon *Halldórr*, een van 23 kinderen, bracht het tot een hoge positie in de omgeving van de Noorse koning *Haraldr harðráði*, iets waarover in meer dan één koningssaga wordt bericht. Uit verschillende bronnen, waaronder een korte biografische schets die bekend staat onder de naam *Ævi Snorra goða* (het

leven van Snorri gooi), weten we dat hij in 963 of 964 geboren werd en in 1031 stierf.

Deze historische persoon wordt in een viertal *Íslendingasögur* tot leven gebracht, drie *saga's* waarin hem een tamelijk grote rol is toebedeeld (de *Heiðarvíga Saga*, de *Laxdæla Saga* en de *Njáls Saga*) en één *saga*, de *Eyrbyggja Saga*, waarin hij een zeer grote rol vervult. In andere *saga's* treedt hij slechts in een enkele scène op. Historische teksten vermelden hem, vaak alleen als "vader van...".

Beschouwers van de teksten zijn van mening dat het Snorri-beeld in alle teksten opvallend eensluidend is, dat de Snorri die ons in de waarschijnlijk oudste van de teksten, de *Heiðarvíga Saga*, verschijnt, dezelfde trekken vertoont als de Snorri die in een jonge tekst als de *Njáls Saga* optreedt.³

Men heeft dit echter niet systematisch onderzocht. Alleen Sophie Krijn heeft in de twintiger jaren een artikel aan Snorri goði gewijd, dat op alle beschikbare teksten gebaseerd is. Het beeld dat zij in haar tekst schildert is gedetailleerder dan wat men doorgaans over hem vermeldt, maar geeft niet meer dan een overzicht, zonder in te gaan op de wijze waarop de verschillende teksten aan het totaalbeeld bijdragen.⁴

Het ligt in mijn bedoeling om de uitbeelding van Snorri eerst in close-reading per tekst afzonderlijk te onderzoeken, voordat geprobeerd zal worden dieper in te gaan op de hierboven genoemde vragen. In dit artikel wordt een eerste Snorri-gecentreerde lezing van de *Eyrbyggja Saga* aangeboden, 'voorwerk' voor een dieper gravend onderzoek.⁵

2. De plaats van Snorri binnen de *Eyrbyggja Saga*.⁶

De *Eyrbyggja* wordt in haar laatste hoofdstuk voluit de 'saga þórsnesinga, Eyrbyggja ok Álptfirðinga' genoemd en met deze aanduiding wordt aangegeven, dat de *saga* over conflicten tussen de leden van een aantal belangrijke families op het schiereiland Snæfellsnes vertelt. Niet aangegeven wordt ermee dat in de conflicten meer families betrokken zijn dan de families die aangeduid worden als de *þórsnesingar* -afstam-

melingen van Þórólfr Mostrarskegg die het þing op Þórsnes vestigde; voornaamste exponent in de saga Snorri goði-, de Álptfirðingar - welke naam gebruikt wordt voor de pleegbroers van Snorri, de zonen van Þorbrandr, maar die mogelijk ook slaat op Snorri's tegenspeler Arnkell goði en diens bijna demonische vader Þórólfr bægifótr - en de Eyrbyggjar - een familie, woonachtig op de hoeve (Qndurð-) Eyrr, in de saga ook aangeduid met de naam 'zonen van Þorlákr'. Deze drie families spelen een grote rol in de voornaamste conflicten van de saga, maar in deze conflicten zijn nog andere families verwickeld, vooral afstammelingen van Ketill flatnefr en diens zoon Björn austráni, de zg. Kjalleklingar, en de nauw met de Þorlákszonen verbonden Breiðvíkingar. Zij allen wonen ook op Snæfellsnes en alle conflicten op één na worden daar uitgevochten en op het plaatselijke Þórsnesþing afgehandeld. Dit maakt de saga tot een echte streeksaga.

Wanneer men de saga in haar geheel overziet kan men vaststellen dat desondanks de aanduiding 'saga Þórsnesinga, Eyrbyggja ok Álptfirðinga' een terechte is: telkens staat een lid van een van deze drie families in het centrum van de aandacht. De leden van de andere families worden zelden centraal geplaatst. De Kjalleklingar Víga-Styrr en zijn broer Vermundur bv. treden door de hele saga op in marginale functie, behalve in de berserker-episode; het optreden van een ander lid van deze familie, Vigfúss Bjarnarson, is ondergeschikt gemaakt aan het verhaal van Snorri; Björn Breiðvíkingakappi treedt slechts op in relatie tot de zuster van Snorri en zijn broer Ásbjörn alleen in relatie tot de conflictsituatie tussen de Þorbrandszonen en de Þorlákszonen.

De Þórsnesingur Snorri goði echter speelt in deze saga een zo belangrijke rol, dat men de saga bijna zijn naam zou kunnen geven: na een korte voorgeschiedenis die de landnametijd omvat en waarin hij al even genoemd wordt, verschijnt hij in XV formeel op het toneel en blijft dan de hele saga door aanwezig, soms op de voorgrond, soms in een marginale rol.

De saga bericht beknopt over de omstandigheden rond Snorri's geboorte (XII) en vertelt uitvoerig over zijn opkomst als

jeugdig leider en over de conflicten waarmee deze opkomst gepaard ging: het conflict tussen hem en de oude leider Arnkell en, nauw daarmee verweven, het conflict tussen de zonen van Þorbrandr en de zonen van Þorlákr (XV-XLVIII).

Ingevlochten in het conflict tussen Snorri en Arnkell zijn enkele verhalen over gebeurtenissen waarin anderen een hoofdrol spelen, maar wel een rol die van invloed is op het handelen van ofwel Snorri, ofwel Arnkell. Een van die verhalen is een liefdesgeschiedenis tussen Snorri's halfzuster Þuríðr en Björn Breiðvíkingakappi, een verhaal dat als een rode draad door de hele saga verspreid is (XV, XXIX, XXXIX, XL, XLVII, LXIV).

Als de grote conflicten in de saga afgehandeld zijn, Arnkell gedood is en een verzoening tot stand gekomen is tussen Snorri en de Þorbrandszonen enerzijds en de Þorlákzonen anderzijds, volgt een aantal hoofdstukken die niet meer duidelijk door een centrale conflict-gedachte gedragen worden: de kerstening en Snorri's rol daarbij worden kort vermeld (XLIX); Snorri's halfzuster veroorzaakt een zeer ernstige spokerij, waaraan door ingrijpen van Snorri een einde wordt gemaakt (L-LV); bericht wordt over Snorri's verhuizing naar Sælingdalstunga en zijn bemoeienissen met de wraak voor Víga-Styrr (LVI); dan volgt nog een uitvoerig vertelde geschiedenis waarbij Snorri in zijn functie van goði betrokken is (LVII-LXII) en na twee grote vertellingen over resp. de laatste van de Þorbrandszonen, Þóroddr, (LXIII) en Björn Breiðvíkingakappi (LXIV) eindigt de saga met de opsomming van een aantal feiten over Snorri's laatste jaren, ziekte, dood en afstammelingen (LXV).

Als de saga ondanks deze overheersende rol van Snorri toch niet de 'Snorra saga goða' heet, dan is dit onder meer omdat de informatie over Snorri op heel willekeurige wijze verstrekt wordt; de saga is geen biografie van Snorri, daarvoor ontbreken te veel feiten die wél bekend zijn uit de *Aevi Snorra goða*. De saga behandelt vooral gebeurtenissen die zich afgespeeld hebben voor de kerstening en bericht slechts over enkele verspreide gebeurtenissen uit de rest van Snorri's

levensloop. Men heeft dit o.m. willen verklaren uit het feit dat andere saga's wellicht al over deze periode bericht hadden, zodat de verteller het niet noodzakelijk achtte de verhalen hier te herhalen. Anderen hebben een verklaring gezocht in de compositie van de saga, die zij als óf 'niet af' óf 'gewijzigd en/of uitgebreid' bestempelden.⁷

De verbrokkeldheid van de informatie en de uiteenlopende manieren waarop de informatie in de saga wordt gepresenteerd hebben ook het beeld van Snorri beïnvloed. De Snorri van de *Eyrbyggja* kan niet zonder meer bestempeld worden als 'Wijze Raadgever' of 'slimme vos' of 'Loki- of Odin-achtige' figuur; zijn beeld vertoont facetten die per episode kunnen verschuiven. Daarom heb ik gekozen voor een per episode volgen van Snorri, waarbij ook per episode een afsluitende conclusie gegeven wordt. In een laatste hoofdstuk zal vervolgens geprobeerd worden op grond van de verschillende episode-conclusies tot afsluitende gevolgtrekkingen te komen.

3. Het beeld van Snorri in de verschillende episoden.

3.1.

Snorri wordt op twee plaatsen in de saga gepresenteerd, de eerste maal, in XII, tamelijk beknopt, de tweede maal, in XV, uitvoerig.

De eerste presentatie van Snorri staat in het hoofdstuk waarin alle deelnemers aan de voornaamste conflicten in de saga worden geïntroduceerd: de zonen van Þorbrandr, Arnkell Þórólfs-son (zijn vader Þórólfr bægifótr was al eerder geïntroduceerd), Víga-Styrr en Vermundr mjóvi en de zonen van Þorlákr, kortom: Þórsnesingar, Álptfirðingar, Kjalleklingar en Eyrbyggjar. Alle hier geïntroduceerden, behalve de Þorbrandzonen, worden van een nadere karakteristiek voorzien. De zonen van Þorbrandr krijgen als enige en collectieve toevoeging de mededeling dat zij 'fóstrbræðr Snorra' (pleegbroers van Snorri) zijn. Deze mededeling volgt direct op de eerste introductie van Snorri: kort na de dood van Þorgrímr Þorsteinsson brengt zijn vrouw Þórdís een zoon ter wereld:

'ok var sá sveinn kallaðr þorgrímr eptr feðr sínum...
þá fór þorgrímr, sonr hennar, í Álptafjörð ok var þar at
fóstri með þorbrandi; hann var heldr ósvifr í askunni,
ok var hann af því Snerrir kallaðr ok eptir þat Snorri.'

(XII, 20; en die jongen werd naar zijn vader þorgrímr
genoemd... Toen ging haar zoon þorgrímr naar de Álpta-
fjord en werd daar bij þorbrandr opgevoed; hij was zeer
onhandelbaar in zijn jeugd en daarom werd hij Snerrir
genoemd en later Snorri)

De twee gegevens in deze introductie die voor de saga van belang zijn, zijn de verklaring waarom de door de traditie vereiste naam þorgrímr vervangen werd door de naam Snorri⁸ en vooral de mededeling dat Snorri opgroeit bij þorbrandr. De band tussen Snorri en de zonen van þorbrandr is zeer belangrijk in de twee hoofdconflicten in de saga, het conflict tussen Snorri en Arnkell en het conflict tussen de þorbrandszonen en de þorlákuszonen.

Meteen na deze introductie bericht de saga over enkele feiten uit Snorri's leven voordat hij zich op Helgafell vestigt, feiten die ten nauwste hiermee verbonden zijn: Snorri's buitenlandse reis (in enkele regels afgedaan) en zijn terugkeer naar IJsland in schijnbaar berooide staat, door de verteller gedetailleerd gecontrasteerd met de fraaie staat die Snorri's oudste pleegbroer þorleifr kimbi voert. Snorri wordt uitgelachen, stiefvader Bqrkr neemt hem met tegenzin op. Gedurende de erop volgende winter wordt eindelijk de wraak voor Snorri's vermoorde vader þorgrímr voltrokken en de saga schetst in enkele woorden Bqrkrs vreugde hierover (hij is de broer van þorgrímr), de wraakpoging van Bqrkrs vrouw (Snorri's moeder en zuster van Gísli, þorgríms moordenaar) en Snorri's tamelijke onverschilligheid bij dit bericht. Als Bqrkr echter þórdís na haar mislukte wraakpoging slaat, neemt hij het voor haar op. De verhouding tussen Snorri en Bqrkr wordt slecht.⁹

Dit beknopt vertelde verhaal leidt de scène in die Snorri's "verovering" van Helgafell beschrijft. De scène speelt zich af op het þórsnessþing en bestaat vrijwel geheel uit een dialoog tussen Snorri en zijn oom Bqrkr, maar geeft ook even een weergave van wat Bqrkr denkt, iets dat heel zelden voor-

komt in Íslendingasögur. Uit de scène blijkt dat Snorri niet zo berooid is als allen dachten en dat zijn schijnbaar be-rooide staat een list was om Þorkr ertoe te brengen het goed Helgafell, dat beiden willen bezitten, veel te laag te taxeren. De list slaagt en Snorri wint Helgafell voor een spot-prijs. Hij dwingt zijn oom tot vertrek van Helgafell. Snorri's moeder laat zich nu van Þorkr scheiden vanwege de oor-vijg die hij haar gaf, en ook de scheiding is financieel onvoordelig voor Þorkr:

'Tók þá Þorkr þann kost, er hann hafði öðrum ætlat, at hafa lítit fyrir eyjarnar'

(XIV, 26; toen viel B. in de kuil die hij voor de ander gegraven had: hij kreeg maar weinig voor de eilanden)

De zestienjarige Snorri vestigt zich nu op Helgafell met zijn moeder als bestuurster van zijn huishouding. Hier last de verteller een uitvoerige presentatie van Snorri in:

'Snorri þorgrímsson gerði bú at Helgafelli, ok var móðir hans fyrir innan stökk. Már Hallvarðsson, föður-bróðir Snorra, rézk þangat með mart búfé ok tók forráð fyrir búí Snorra; hafði hann þá it mesta rausnarbú ok fjölmennt.

Snorri var meðalmaðr á hæð ok heldr grannligr, fríðr sýnum, réttleitr ok ljóslitaðr, bleikhárr ok rauðskeggjaðr; hann var hógværr hversdagsliga; fann lít á honum, hvárt honum þótti vel eða illa; hann var vitr maðr ok forspár um marga hluti, langrækr ok heiptúðigr, heilráðr vinum sínum, en óvinir hans þóttusk heldr kulða af kenna ráðum hans.

Hann varðveitti þá hof; var hann þá kallaðr Snorri goði; hann gerðisk þá hofðingi mikill, en ríki hans var mjök ofundsamt, því at þeir váru margir, er eigi þóttusk til minna um komnir fyrir áttar sakar, en áttu meira undir sér fyrir afls sakar ok prófaðrar harðfengi.'

(XV, 26-27; Snorri þ. vestigde zich op Helgafell en zijn moeder had de leiding van zijn huishouding. Snorri's oom Már H. kwam naar Helgafell met veel vee en nam de leiding van Snorri's bedrijf met veel mensen.

Snorri was van gemiddelde lengte en zeer slank, knap om te zien, met regelmatige gelaatstrekken en een blanke huid, met rossig haar en een rode baard; hij was doorgaans kalm; men kon niet goed aan hem merken of hij iets goed of slecht vond; hij was een verstandig man met in vele zaken een voorspellende

gave; hij had een lang geheugen en was wraakzuchtig; zijn raad was goed voor zijn vrienden, maar zijn vijanden voelden er de zeer koude adem van.

In die tijd beheerde hij een heiligdom, hij werd toen Snorri goði genoemd; hij werd nu een belangrijk leider, maar zijn macht riep grote weerstanden op, want er waren er velen, die vonden dat ze er uit hoofde van hun afkomst minstens evenveel recht op hadden en die meer invloed hadden door hun kracht en al bewezen moed)

De beschrijving bestaat uit een statisch middengedeelte, ingebed in een dynamisch raam. Het raam beschrijft de situatie in het nu en verwijst al naar de problemen die gaan komen, vooral naar het hierna volgende conflict met Arnkell goði, de man wiens 'afl' (kracht) en 'harðfengi' (moed) blijkens zijn introductie al bewezen waren, maar nu in de confrontatie met Snorri hard op de proef gesteld gaan worden. Het centrale gedeelte van deze presentatie geeft een tijdeloos portret van Snorri, dat enkele van zijn eigenschappen noemt.¹⁰ Dit gedeelte vooral wekt verwachtingen: zullen deze eigenschappen in de saga getoond worden? Men zou kunnen stellen dat enige eigenschappen al in het voorgaande hoofdstuk geïllustreerd werden: Snorri's vermogen zijn gevoelens te verbergen, zijn vooruitziende blik en zijn wraakzuchtigheid bleken in de scènes met Þorkr.

3.2. Snorri en Arnkell (XVI-XXXVIII).

De geschiedenis van Snorri en Arnkell is een verhaal over een reeks steeds ernstiger wordende conflicten waarin een jonge en een oudere leider onafwendbaar tot elkaars tegenstanders worden, iets dat zij aanvankelijk niet willen. In de escalatie van gerechtelijk meningsverschil tot dodelijk persoonlijk conflict speelt het begrip 'virðing' (aanzien, waardigheid) een belangrijke rol. Het is niet altijd duidelijk bij wie de sympathie van de verteller ligt, bij Snorri of bij Arnkell. Het conflict tussen Snorri en Arnkell groeit uit conflicten waarin de mensen om hem heen betrokken zijn en is ondenkbaar zonder deze. Boze genius in de geschiedenis is Arnkels demonische vader þórólfr bægifótr, die de beiden tegen elkaar probeert uit te spelen, maar ook wordt een dergelijke rol

vervuld door de pleegbroers van Snorri. Dat Snorri tenslotte overgaat tot doden is het gevolg van de steeds ernstiger wordende verwijten van de oudste pleegbroer, Þorleifr kímí. In de geschiedenis kunnen de volgende fasen onderscheiden worden:

3.2.1.

De zuster van Arnkell, Geirríör, wordt door Snorri's zwager Þorbjörn van tovenarij beschuldigd. De hierop volgende rechtszaak, Snorri's eerste, wordt door Snorri van Arnkell verloren. Commentaar: 'ok fengu þeir af þessu óvirðing' (XVI,30; Snorri en Þorbjörn boetten hierdoor aan aanzien in). Op hetzelfde þórsnessþing echter slaagt Snorri erin in een ander conflict zó te bemiddelen dat hij er de vriendschap van een machtig leider mee wint. Deze gebeurtenis wordt door een strofe van skald Oddr ondersteund, die Snorri een complimenteus getuigenis geeft: 'frágt gørdisk þat fyrða forráð' (XVII,32; dit staaltje van leiderschap werd vermaard). Daarmee zijn verlies en winst aan achting met elkaar in evenwicht gebracht.

De verteller besteedt de meeste aandacht aan de heksengeschiedenis, een kleurrijk verteld verhaal. Het optreden van Snorri en Arnkell volgt pas aan het einde hiervan, in berichtvorm. Ook Snorri's optreden in XVII wordt in berichtvorm medegedeeld.

3.2.2.

'Máhlíðingamál', een vervolg op de heksengeschiedenis. Þórarinn svarti, de zoon van Geirríör, doodt Snorri's zwager Þorbjörn. Het ziet ernaar uit, dat Snorri de hierop volgende rechtszaak zal winnen. Arnkell zal optreden voor Þórarinn, maar hij voorziet dat het weergeld zo hoog zal worden dat Þórarinn dit nooit zal kunnen betalen. Hij besluit Þórarinn te helpen heimelijk het land te verlaten en laat een schip voor hem gereed maken. Snorri doorziet dit plan echter en vernietigt het schip. Nu helpt Arnkell Þórarinn openlijk: hij koopt een nieuw schip en begeleidt Þórarinn tot op open zee.

Snorri wint de rechtszaak, maar kan geen hoge boetes innen.
 Commentaar:

'Lagðisk sá orðrómr á, at þessi liðveizla þætti in skqr-
 uligsta.'
 (XXII, 57; er werd over gezegd dat men dit een geweldige
 manier van helpen vond)

3.2.3.

Op het volgende þórsnessþing is Snorri bij twee zaken betrok-
 ken: hij wint een rechtszaak tegen Vigfúss Bjarnarson (XXIII)
 en hij verkrijgt de steun en vriendschap van de machtige
 Víga-Styrr door in een andere rechtszaak afzijdig te blijven
 (XXIV).

Dan laat Vigfúss zijn slaaf Svartr een aanslag op Snorri
 plegen. De aanslag mislukt en Snorri doodt Vigfúss. Hoewel
 Arnkell als verwant van Vigfúss' vrouw niet de eerstaangewe-
 zene is om nu een zaak tegen Snorri te beginnen -deze taak
 viel primair toe aan Vigfúss' verwanten Víga-styrr en Ver-
 mundr mjóvi- is hij uiteindelijk degene aan wie deze taak
 toevalt, hiertoe gebracht door een list van Vermundr mjóvi.
 Arnkell spant een zaak aan tegen allen die bij de moord op
 Vigfúss betrokken waren, behalve tegen Snorri! Arnkell wint
 de zaak, omdat hij door alle verwanten van Vigfúss gesteund
 wordt; Snorri moet hoge boetes betalen en Snorri's oom Már
 moet drie jaar in ballingschap. (XXVI-XXVII)

Een groot gedeelte van deze episode wordt in berichtvorm
 gegeven. Snorri treedt nergens direct op, er wordt óver hem
 verteld. Alleen de scènes waarin Vigfúss' vrouw de verschil-
 lende machtige heren om hulp vraagt, worden kleurrijk en
 beeldend verteld.

3.2.4.

Ook de episode die met de beide voorgaande episoden ver-
 vlochten is, de geschiedenis van Vermundr, Styrr en de beide
 berserkers, is een zeer levendig vertelde episode.¹¹ Snorri
 speelt er maar een heel kleine rol in, maar wel een van
 belang: het is zijn raad die ertoe leidt dat Styrr zich van
 de lastige berserkers kan ontdoen en als de zaak tot een

bevredigend einde is gebracht, trouwt Snorri met Styrs dochter Ásdís. Commentaar:

'Ok var þat mál manna, at hvárrtveggja þótti vaxa af þessum tengðum; var Snorri goði ráðagörðarmaðr meiri ok vitrari, en Styrr atgongumeiri..'

(XXVIII,75; en de mensen zeiden dat naar hun mening beiden beter werden van deze verbintenis; Snorri was van beiden de meest bezonnene en de verstandigste en Styrr meer de man van daden)

3.2.5.

Nog steeds is de balans tussen Snorri en Arnkell in evenwicht: verlies aan prestige op het þing heeft Snorri goedge maakt door het sluiten van verstandige vriendschappen en van een verstandig huwelijk. Alle optreden van Snorri tot nu toe was in de marge, aan het einde van scènes of episodes waarin anderen actief getoond worden, terwijl hijzelf vrijwel nooit als handelend beschreven wordt. Dit verandert in de nu volgende episode, die een keerpunt in de verhouding Snorri-Arnkell vormt. In deze episode spelen ook anderen een belangrijke rol: Arnkels vader die de beiden tegen elkaar probeert op te zetten, de vrijgelatene Úlfarr die speelbal en slachtoffer van de anderen wordt, de zonen van Þorbrandr die een wrok tegen Arnkell hebben en steun van Snorri verwachten.

Kern van de episode is dat beide goði's een onrechtmatige daad stellen die een ernstige nasleep heeft; ook brengt deze daad hen ditmaal in direct conflict met elkaar, waar zij tot nu toe altijd namens of ten behoeve van anderen optraden. Beider onrechtmatige daad valt onder de noemer 'arfskot' (het zich toeëigenen van goed dat een ander rechtmatig door erfenis toekomt).

Arnkell steunt een van de twee vrijgelatenen van Þorbrandr, Úlfarr, tegen zijn boosaardige vader Þórólfr. Hierna draagt Úlfarr zijn hele bezit over aan Arnkell, die hem in ruil daarvoor blijvende steun belooft. Een dergelijke transactie is volgens de wet niet mogelijk: het bezit/erfdeel van een vrijgelatene zonder kinderen komt toe aan diens vroegere meester.¹²

De zonen van Þorbrandr achten zich benadeeld, maar Arnkell legt hun klachten naast zich neer en Snorri, van wie zij hulp verwachten -als pleegbroer of als goði, dat is niet duidelijk- weigert hulp, zeggend, dat Arnkell de slimste en de sterkste is (XXXII,87 en 90).

Snorri laat zich er door Þórólfr toe brengen om een rechtszaak tegen Arnkell op zich te nemen. Deze heeft enkele slaven op laten hangen die Þórólfr er op uit gestuurd had om Ólfarr te doden. Als tegemoetkoming voor zijn hulp krijgt Snorri een bos dat hij graag wil hebben en dit laat hij ook onmiddellijk bewerken.

In de beschrijving van de transactie Arnkell-Ólfarr onthoudt de verteller zich van een oordeel, maar in de beschrijving van de transactie Snorri-Þórólfr klinkt een duidelijk negatief oordeel door. De transactie komt tot stand in een dialoog, waarin Þórólfr Snorri eerst vleit en vervolgens lokt met het aanbod van het begeerde bos. Voor de vleierij bezwijkt Snorri niet; hij weigert het aanbod met de motivatie dat hij Arnkell als een beter mens beschouwt dan Þórólfr, ook wil hij geen conflict met Arnkell riskeren. Hij bezwijkt echter wél voor de hebzucht. Commentaar:

'reið Þórólfr síðan heim ok unði vel við, en þetta mæltisk lítt fyrir af qðrum mǫnnum.'

(XXXI,85; en toen reed Þórólfr naar huis en was in zijn nopjes, maar anderen waren hierover in het geheel niet te spreken)

In een grote dialoog in XXXIII probeert Þórólfr, ontevreden over de wijze waarop Snorri zijn zaak heeft gevoerd, Arnkell tegen Snorri op te zetten, maar tevergeefs. Arnkell is van mening dat Snorri het bos op onrechtmatige wijze heeft verkregen, maar hij wil er geen zaak van maken alleen om Þórólfr een plezier te doen.

Na de dood van Þórólfr en de eerste reeks spokerijen die door hem veroorzaakt worden, probeert Arnkell het bos terug te krijgen, omdat hij Þórólfs schenking aan Snorri als 'arfskot' beschouwt. Hij probeert dit echter niet langs legale weg, maar laat het hout dat Snorri liet kappen, in beslag nemen.

Hierbij valt Snorri's voorman Haukr Arnkell aan en deze doodt Haukr.

De zaak komt op het volgende þórsnessoing voor en wordt door beide partijen fanatiek gevoerd. Snorri verliest, er komt geen weergeld voor zijn voorman.

Hierop volgt een -mislukte- moordaanslag op Arnkell. De verteller suggereert dat Snorri het brein achter deze aanslag is: de moordenaar en Snorri hadden 'zeer lang' met elkaar gesproken, voordat de man naar Arnkell reisde. Ook is er weer een publiekscommentaar:

'Sá'orðrómr lagðisk á, at Snorri goði hafði þennan mann sendan til hqfuðs Arnkatli.'

(XXXVI, 98; het gerucht verspreidde zich dat Snorri die man gestuurd had om Arnkell te doden)

Snorri reageert hierop niet:

'Snorri lét þetta mál eigi til sín taka ok lét hér ræða um hvern þat'er vildi.'

(XXXVI,98; Snorri trok zich hier niets van aan en liet ieder erover zeggen wat hij wilde)

In de twee grote dialogen in deze episode, die tussen þórólfr en Snorri en die tussen þórólfr en Arnkell, wordt uitgesproken dat beiden, hoewel geen vrienden van elkaar, toch achting voor elkaar voelen en terugschrikken voor directe actie. Uit de dialogen blijkt vooral dat het conflict zijn kern heeft in de 'virðing', het aanzien van de goði, dat in hoge mate bepaald wordt door de wijze waarop hij zich in moeilijke situaties weet staande te houden. De saga maakt duidelijk dat Snorri's 'virðing' in de conflicten met Arnkell ernstig aangetast wordt, zeker als het op een gegeven moment lijkt of Snorri zich neerlegt bij het feit, dat hij in de meeste conflicten het onderspit delft, getuige bv. de volgende dialoog tussen Snorri en þorleifr kimbi:

Snorri: 'því at Arnkell sitr nú yfir hvers manns hlut hér í heraði, ok mun þat svá vera, meðan hann lifir, hvárt sem þat er lengr eða skemr'
þorleifr: 'Satt segir þú þat, Snorri; má þat ok kalla várkunn, at þú réttir eigi várn hlut við Arnkel, því at

þú heldr engu máli til fulls við hann, því er þit eigizk með ykkur at skipta.'

(XXXII,90; want Arnkell speelt nu over allen hier in de streek de baas, en zo zal het zijn zolang hij leeft, of dat nu lang of kort is.

Daar zeg je me een waar ding, Snorri; het kan je ook niet kwalijk genomen worden dat je ons geen genoegdoening tegenover Arnkell verschaft, want je kunt je in geen enkele zaak tussen jullie tweeën ten volle staande houden.)

Eenzelfde gedachte spreekt ook de huurmoordenaar uit tegenover Arnkell:

'Enda er mér lítit um, at veita þeim manni fylgð, er jafnan vill sinn hlut láta undir liggja, við hvern mann sem um er at eiga.'

(XXXVI,97; ik heb er trouwens weinig zin in een man te dienen die zich er altijd bij neerlegt de minste te zijn, tegenover wie dan ook.)

Men zou kunnen zeggen dat þorleifr en de huurmoordenaar hier de gedachten van de omgeving vertolken: de man die zich erbij neerlegt de minste te zijn dreigt zijn aanzien te verliezen. Wil hij dit behouden dan zal hij nu tot daden moeten overgaan.

Op dit moment in de saga volgt de 'hvot', de ophitsing waardoor de gewelddadige climax wordt ingeluid. De 'hvot' wordt uitgesproken door þorleifr kimbi. Op een feest bij Snorri vergelijkt men het aanzien van Snorri, Styrr en Arnkell en men kan niet besluiten wie van deze drie de machtigste is. þorleifr kimbi doet de uitspraak: 'miklu mestr þykki mér Arnkell' (XXXVII,98; ik vind Arnkell de allergrootste) en hij verwijst dan naar het feit dat Snorri er niet in slaagde een weergeld voor zijn dode voorman te krijgen. De aanwezigen schrikken van deze uitspraak en de gesprekken verstommen. þorleifr heeft Snorri in het openbaar, en daarbij nog in zijn eigen huis, gebrek aan dadendrang verweten,; als hij nu niet reageert zal hij voorgoed zijn gezicht verliezen. þorleifr moet echter voor zijn drieste woorden boeten: bij het afscheid geeft Snorri hem een bijl en de opdracht om met deze bijl naar Arnkell uit te halen. Snorri belooft daarbij aan-

wezig te zullen zijn. Korte tijd later wordt Arnkell tijdens het binnenhalen van zijn hooi door Snorri en de þorbrandszonen overvallen en in een gevecht van negen tegen één gedood. De scène is geheel rond Arnkell opgebouwd en wordt gevolgd door een korte lofrede op Arnkell, waarin nogmaals het punt van de suprematie aan de orde komt:

'Hafði hann ok jafnan inn hára hlut í málaferlum, við hverja sem skipta var; fekk hann af því ófundsamt, sem nú kom fram.'

(XXXVII,103; hij trok in rechtszaken ook altijd aan het langste eind, met wie hij ook te maken had; dat bracht hem in grote moeilijkheden, zoals nu bleek.)

In de beschrijving van Arnkels laatste gevecht wordt þorleifr kimbi als enige van de tegenstanders van Arnkell vechtend getoond; uit het volgende hoofdstukje blijkt ook, dat hém de dodelijke verwonding van Arnkell wordt toegeschreven. De ingevoegde strofe uit 'Hrafnsmál' noemt de þorbrandszonen niet en geeft Snorri de eer.

3.2.6.

De afwikkeling van deze zaak beslaat slechts enkele regels: er komt geen rechtszaak voor Arnkell, omdat hij slechts vrouwelijke erfgenamen had. Er worden geen boetes opgelegd, alleen þorleifr kimbi wordt voor drie jaar verbannen. Snorri wordt bij de afwikkeling zelfs niet genoemd.

3.2.7. Nabeschouwing

De machtsstrijd tussen Snorri en Arnkell wordt zeer zorgvuldig geconstrueerd verteld. Arnkell blijkt vanaf het begin de sterkste, maar toch wordt de balans tussen beide leiders voortdurend in evenwicht gebracht, tot aan de 'arfskot'-zaak. Men vergelijkte:

3.2.1. Snorri verliest een zaak van Arnkell, maar hij wint de vriendschap van een machtig man.

3.2.2. Snorri wint een zaak van Arnkell, maar Arnkell weet de consequenties te ontlopen, zodat Snorri's overwinning een gedeeltelijke is.

3.2.3. en 3.2.4. Snorri verliest een zaak van Arnkell, maar verbindt zich met de zeer machtige Víga-Styrr.¹³

3.2.5. In de 'arfskot'-kwestie betoont Arnkell zich weer de sterkste -hij doodt Snorri's voorman en weet de erop volgende rechtszaak te winnen-, maar hij valt als gevolg van zijn onrechtmatig optreden tegenover de þorbrandszonen. Zij zijn degenen die Snorri uiteindelijk tot daden dwingen door hem in het bijzijn van vele anderen een openlijk en beledigend verwijt te doen. Daarop niet reageren zou onherstelbaar eerverlies betekend hebben. In vele íslendingasögur is een dergelijke 'hvöt' (ophitsing) het moment waarop de held tot actie overgaat. De situatie hier is ook enigszins vergelijkbaar met wat er in de *Guðmundar Saga dýra*, die gebeurtenissen uit het einde van de twaalfde eeuw beschrijft, over Guðmundur dýri verteld wordt: ook deze, een gematigd man, gaat pas tot gewelddadige actie over als openlijke beledigingen en de dwang van de publieke opinie hem geen andere keus meer laten. De sympathie van de verteller lijkt vooral bij Arnkell te liggen, Snorri heeft deze niet onverdeeld. Weliswaar wordt hij in de 'Máhlíðingamál' (3.2.2.) geprofileerd als 'vitr' (verstandig), als een man die als in een schaakspel de handelingen van de ander voorziet en vóór is, maar deze profilering valt in het niet bij de beschrijving van Arnkells hierop volgende vriendschapsdaad tegenover þórarinn, een daad die extra reliëf krijgt door de beschrijving van Styrs navolging ervan in XXIV. In de 'arfskot'-episode zien we een man die zich er door hebzucht toe laat verleiden om een zaak te beginnen tegen een man die hij zegt te achten, ten behoeve van iemand die hij niet acht. Ook weigert hij op onduidelijke gronden tot tweemaal toe zijn vrienden te helpen. Tenslotte wordt nog gesuggereerd dat hij zich bedient van sluipmoordenaars als hij een zaak langs legale weg niet kan winnen. Het is daarenboven opmerkelijk dat de verteller het woord 'arfskot' niet in de mond neemt bij het beschrijven van de zaak Arnkell versus þorbrandszonen, maar wél in de zaak Snorri-Arnkell.

3.3. Het conflict tussen de Álptfirðingar en de Eyrbyggjar.

(XXXIX-XLVIII)

Dit conflict is aan het voorgaande geschakeld doordat het tijdens de driejarige ballingschap van Þorleifr kimbi in Noorwegen begint. Deze krijgt daar ruzie met Arnbjörn Ásbrandsson, de broer van Björn Breiðvíkingakappi (beiden voor de eerste maal genoemd in XV). Deze ruzie wordt in IJsland voortgezet en loopt uit op twee grote gevechten tussen de Þorbrandszonen en de Þorlákzonen samen met Arnbjörn en Björn. Snorri's rol is vooral bemiddelend. Tegenover hem staat Steinþórr Þorláksson, tot nu toe slechts eenmaal genoemd (in XXVII).

Veel minder dan in de episode met Arnkell is hier een duidelijk eenheidscheppend principe zichtbaar, maar misschien zou men de grote nadruk die in deze episode lijkt te liggen op de tegenstelling zelfbeheersing - gebrek aan zelfbeheersing als zodanig kunnen opvatten. In beide groepen worden in dit opzicht twee personen duidelijk naar voren gehaald: Snorri en Steinþórr, beiden geïntroduceerd als 'hógværr hversdagsliga' (doorgaans kalm/beheerst), beiden hier getoond op een moment dat ze deze kalmte verliezen; Þorleifr kimbi, wiens heftigheid al in de voorgaande episode bleek, en Þórðr blígr, in wiens introductie gezegd wordt dat hij 'ákafamaðr mikill ok qrorðr' (heftig en al te snel met zijn woorden) is. Hun beider onbeheerst gedrag draagt in hoge mate bij tot de escalatie van het conflict.

3.3.1.

Na de terugkeer van Þorleifr kimbi uit Noorwegen vindt de eerste botsing tussen beide partijen plaats. Kimbi wil de zuster van de Þorlákzonen trouwen, maar wordt door Þórðr blígr op beledigende wijze afgewezen, waarbij Kimbi gehoond wordt om wat er in Noorwegen gebeurde. De volgende dag provoceren de Þorbrandszonen de Þorlákzonen tot een gevecht. Snorri en Steinþórr -die geen van beiden bij het gevecht aanwezig waren- bemiddelen en verzoenen.

3.3.2.

In een beknopt vertelde scène raadt Snorri de Þorbrandszonen af om Arnbjörn te gaan overvallen en als zij zijn raad (of bevel) in de wind slaan verhindert hij de overval. Þorleifr kimbi beschuldigt Snorri van lafheid.

3.3.3.

Dan volgt een uitvoerig en ten dele zeer humoristisch verteld verhaal: Tijdens de herfstspelen van de Breiðvíkingar sturen de Þorbrandszonen hun slaaf Egill sterki er op uit om één van de Þorlákzonen of één van de Breiðvíkingar te doden. De aanslag mislukt en de slaaf wordt gedood. De verteller suggereert dat de aanslag door Snorri bedacht was:

‘Þat er sumra manna sagn, at þat væri gort með ráði Snorra goða, ok hafi hann svá fyrir sagt, at...’

(XLIII,116; sommige mensen zeggen dat dit op raad van Snorri goði gebeurde en hij zou gezegd hebben, hoe...)

De Þorlákzonen besluiten het zoengeld voor de gedode slaaf geheel volgens de wet bij de Þorbrandszonen thuis te brengen. Ze gaan met 80 man, waaronder hun verwanten Stýrr en Vermundr, op weg. Als ze door een verspieder te weten zijn gekomen dat Snorri rustig thuis zit, beveelt Steinþórr Björn Breiðvíkingakappi en zijn broer Arnbjörn met 20 man achter te blijven. Björn waarschuwt Steinþórr: ‘þat hygg ek, at yðr verði Snorri goði djúpsar í ráðunum’ (XLIII,119; ik denk dat Snorri goði jullie te slim af zal zijn), maar Steinþórr laat hem toch vertrekken.

Björn heeft Snorri goed voorzien: als Steinþórr en de zijnen op Kársstaðir aankomen, is Snorri daar aanwezig met een overmacht (Snorri is over zee gekomen). Snorri treedt hier als leider en als behoeder van de vrede op:

‘Vil ek, at allir menn sé inni ok kastisk engum orðum á, svá at af því aukisk vandræði manna.’

(XLIV,120; ik wil dat allen binnen blijven en geen woordenwisseling aangaan die ertoe leidt dat de problemen nog groter worden.)

Als echter een dienstmeisje binnen komt vertellen hoe fraai Steinþórr eruit ziet en hoe goed hij gesproken heeft, stormt de onstuimige þorleifr kimbi naar buiten, verwondt þórðr blígr, die voor de deur staat, ernstig en ontketent zo een gevecht, dat Snorri echter onmiddellijk weet af te breken. Hij verzoekt Steinþórr te vertrekken en belooft dat er geen achtervolging zal zijn.

In de volgende scène verliezen zowel Snorri als Steinþórr hun kalmte, Snorri, omdat zijn twaalfjarige zoon ernstig door Steinþórr verwond blijkt te zijn, Steinþórr, omdat Snorri nu tegen zijn gegeven woord in tóch een achtervolging inzet. In het gevecht dat nu ontstaat wordt vooral de woede van Steinþórr beschreven, een woede die zelfs nog voortduurt als men al over de vrede onderhandelt: als Snorri zijn hand uitsteekt om de vredesovereenkomst te bezegelen wordt hij zo hard door Steinþórs zwaard getroffen dat zijn armband, het officiële teken van zijn macht als goði, in stukken breekt. De þorbrandszonen eisen nu bij monde van de oudste, þóroddr, het bloed van alle þorláksszonen, maar Snorri betoont zich nu opnieuw de leider, die bezorgd is om de vrede:

'Agasamt mun þá vera í heraðinu, ef allir þorlákssynir eru drepnir, ok skulu haldask grið, ef Steinþórr vill, eptir því sem áðr var mælt.'

(XLIV,123; er zullen onlusten komen in de streek als alle þorláksszonen worden gedood, en als Steinþórr dat wil, zal de vrede gehouden worden op de zoëven afgesproken voorwaarden.)

De verteller laat duidelijk merken dat hij niet gelooft in de bewonderenswaardige zelfbeheersing van Snorri (deze had nl. na de aanval van Steinþórr hoge boetes mogen eisen) en hij suggereert berekening van Snorri's kant:

'Ok er þat sumra manna sagn, at Snorri goði sai þá Björn....ok væri því svá auðveldr í griðasqlunni við þá Steinþór.'

(XLIV,123-124; en sommige mensen zeggen, dat Snorri goði Björn en zijn mannen eraan zag komen....en dat hij daarom zo weinig moeilijkheden maakte toen hij het bestand met Steinþórr en de zijnen sloot.)

Ook aan deze episode is weer een strofe uit de 'Hrafnsmál' toegevoegd, waarin de slag in de Álptafjord wordt genoemd en aan Snorri vijf doden worden toegeschreven. In het proza wordt Snorri tijdens het gevecht slechts één zinnetje toegeschreven; er worden zeven doden genoemd, waarvan twee in de beschrijving van het gevecht; deze twee doden staan niet op rekening van Snorri, maar van Víga-Styrr.

3.3.4.

Het conflict tussen Eyrbyggjar en Álptfirðingar wordt definitief uitgevochten bij een toevallige ontmoeting op de bevroren Vigrafjord. Dit gevecht wordt gedetailleerd beschreven, waarbij de aandacht van de verteller vooral op Þorleifr kimbi, Freysteinn bófi (een kort tevoren geïntroduceerde halfbroer van de Þorbrandszonen) en Steinþórr gericht is. Eén van de Þorláksszonen wordt hier dodelijk verwond en alle Þorbrandszonen blijven voor dood achter. Ook Freysteinn is gedood. Snorri verneemt het gebeurde van zijn herder, die het gevecht gezien heeft, haalt de Þorbrandszonen op en geneest hen. In de scène die de verwondingen van de Þorbrandszonen beschrijft, ligt de nadruk op hun hardheid en uithoudingsvermogen, maar de scène kan tevens door de overdrijving in de beschrijvingen bijna komisch genoemd worden.

Op het nu volgende Þórsnessþing wordt een blijvende verzoening tot stand gebracht, omdat men algemeen van mening is dat twisten tussen de voornaamste families in de streek slecht zijn voor de hele streek. Vermundr mjóvi, in deze saga vaker raadgever en bemiddelaar, stelt het vergelijk op en allen leggen zich erbij neer. De verzoening is blijvend:

'Ok helzk sù sætt vel, meðan þeir lifðu báðir, Steinþórr ok Snorri goði.'

(XLVI, 132; en die verzoeningsovereenkomst werd goed gehouden zolang Steinþórr en Snorri goði in leven waren.)

3.3.5.

De laatste draden van deze geschiedenis worden op verschillende plaatsen in de saga afgehecht: Björn Breiðvíkingakappi

vertrekt in XLVII naar het buitenland en in LXIV horen we waar hij uiteindelijk terecht kwam; de Þorbrandszonen, behalve Þóroddr, vertrekken in XLVIII naar Groenland en zijn daarmee 'ór sǫgu'; Þóroddr Þorbrandsson wordt in LXIII door de stier Glásir -een laatste manifestatie van Þórólfr bægi-fótr- gedood. Over de Þorlákzonen wordt niets meer vernomen, alleen Steinþórr wordt in LVI nog genoemd als een van de mannen die Snorri vergezellen als hij wraak voor Víga-Stýrr gaat nemen.

3.3.6. Nabeschouwing.

Wanneer we deze episode met de vorige vergelijken vallen zowel overeenkomsten als verschillen op: in beide episoden wordt Snorri geconfronteerd met een ander machtig man, in de eerste episode met een ouder en al gevestigd leider, in deze episode gaat het om een ongeveer even oude man. In de Arnkell-episode ging het om Snorri's 'virðing', het zich bewijzen als leider, hier wordt een gevestigd leider getoond die probeert de vrede in zijn streek te dienen. Hij wordt in dit streven belemmerd door het feit dat hij niet al te veel overwicht heeft over zijn vrienden, de Þorbrandszonen.

In beide episoden zijn scènes ingebouwd die een afspiegeling van elkaar lijken: tweemaal wordt de tegenstander thuis bezocht en besluit de bezochte dit te dulden met een beroep op de wet, het 'þola mǫnnum lög' (toestaan dat iemand volgens de wet handelt, in XXII,56 en XLIII,119-120), en in beide gevallen speelt Snorri's listigheid een rol. In beide episoden is ook sprake van een slaaf aan wie de vrijheid wordt beloofd als hij iemand doodt en aan wie gedetailleerd wordt verteld hoe hij te werk moet gaan. In de eerste episode is Snorri het beoogde slachtoffer, in de tweede is hij misschien het brein achter de aanslag. De opdracht van de slaven -met de overeenkomstige namen Svartr inn sterki (XXVI) en Egill sterki (XLIII)- mislukt en zij worden gedood. De overeenkomsten tussen beide zeer humoristisch vertelde scènes zijn zo groot dat het voor de hand ligt aan te nemen, dat de ene scène naar model van de andere is ontstaan.

Snorri treedt in de laatste episode op als een kalm en bezonnen man. Zijn optreden beantwoordt aan de verwachting, gewekt in zijn formele presentatie in XV: hij is 'hógvarr hversdagsliga' (doorgaans kalm). Zijn woede na de verwonding van zijn zoontje is van voorbijgaande aard. Zijn leiderschap komt niet duidelijk naar voren, hij wordt vooral getoond als vriend van de þorbrandszonen en dezen stellen bij monde van þorleifr kimbi zijn leiderschap regelmatig ter discussie. Voor zover hij optreedt als goði, is zijn optreden verzoenlijk en op vrede gericht. Desondanks staat de verteller niet onverdeeld positief tegenover hem: als in de vorige episode wordt gesuggereerd dat hij bij een poging tot sluipmoord betrokken zou zijn (3.3.3.) en ook hier wordt hij weer van een zekere lafheid beticht (eveneens 3.3.3.).

Dat Snorri artsengaven zou bezitten is in geen enkel andere bron overgeleverd. Snorri's gaven als vechter worden in het proza op geen enkele wijze naar voren gehaald, terwijl zij in de overgeleverde strofen uit 'Hrafnsmál' juist lovend genoemd worden.

3.4. Overzicht van andere gebeurtenissen, waarbij Snorri betrokken is.

3.4.1.

In zijn functie van 'voogd' van zijn halfzuster þuríðr geraakt Snorri in conflict met Björn, die een ongeoorloofde liefdesbetrekking met þuríðr onderhoudt. De liefdesgeschiedenis van Björn en þuríðr wordt op verschillende plaatsen in de saga verteld (zie hiervoor 2.).

Björn treedt in de saga niet alleen op als minnaar van þuríðr, hij is ook een van de Breiðvíkingar en treedt als zodanig op aan de kant van de þorláksszonen in de voorafgaande episode.

In bijna alle scènes waarin de liefdesverhouding aan de orde komt, wordt Snorri even genoemd -als bezorgd om de reputatie van zijn zuster (XXII), als regelaar van Björns eerste verbanning (XXIX)-, maar hij wordt slechts eenmaal in regel-

rechte confrontatie met Bjørn getoond, en wel in XLVII. De scène volgt direkt op de afsluiting van het conflict tussen Eyrbyggjar en Álptfirðingar. Op verzoek van þuríðrs echtgenoot zal Snorri een einde gaan maken aan Bjørns bezoeken aan þuríðr. Hij rijdt uit met negen man en zegt hen in tamelijk lange toespraak, dat zij op weg zijn om Bjørn te doden; oom Már krijgt de opdracht Bjørn de doodsteek toe te brengen. Bjørn echter weet door behendig manoeuvreren Snorri klem te zetten, Már durft niet te steken en in een tweegesprek biedt Bjørn aan vrijwillig het land te verlaten.

Uit de toespraak die Snorri in de mond gelegd wordt, blijkt weer overduidelijk dat Snorri niet moedig is: Bjørn wordt vergeleken met Gunnarr van Hlíðarendi en een dergelijk sterk man kan men alleen op het open veld aan, aldus Snorri. Maar op het open veld blijken Snorri en zijn acht man tegen Bjørn alléén niet op te kunnen. Ook hier weer spreekt een verteller die Snorri niet welgezind is.

3.4.2.

In korte berichtgeving worden de kerstening en Snorri's rol daarbij, alsook kerkebouw door Snorri, Styrr en þóroddr van Fróðá gemeld (XLIX).

3.4.3.

In de spokerijen op Fróðá wordt Snorri tegen het einde betrokken als broer van huisvrouw þuríðr. Het opvolgen van zijn raad -de spoken verjagen door toepassing van juridische handelingen en christelijke rituelen- leidt ertoe dat de spokerijen definitief ophouden.

3.4.4.

Eveneens in korte berichtgeving wordt de dood van Styrr vermeld, alsook de gebeurtenissen erna en de pogingen van Snorri om genoegdoening te verkrijgen (LVI). In hetzelfde fragment wordt de gebiedsruil tussen Snorri en Guðrún Ósvífrsdóttir vermeld.¹⁴

Tot een kleine scène groeit hier uit een botsing op het þórsnessþing tussen Snorri goði en verwanten, hier plotseling Snorrungar gemoemd, en þorsteinn þorgilsson, een van de betrokkenen bij de zaak Víga-Styrr. Snorri en de zijnen maken þorsteinn een optreden op het þing onmogelijk, waarna een gevecht ontstaat waarin Kjartan, waarschijnlijk Björnsson, het voor Snorri opneemt. Een verzoening komt tot stand, omdat Snorri grotere moeilijkheden voor zichzelf wil voorkomen. De scène wordt geïllustreerd met een strofe uit 'Hrafnsmál', die wederom Snorri's wapenfeiten lovend beschrijft. Het proza toont Snorri ook hier niet vechtend, maar wel (ironisch) pratend.

3.4.5.

De saga beschrijft één episode uit de tijd dat Snorri in Sælingdalstunga woonde. Eén van zijn þingmenn, Álfr inn litli, wordt lastiggevalen door een aantal rovers onder leiding van Óspakr Kjallaksson. Er wordt geroofd, er valt een dode, en dan pas onderneemt Snorri actie, samen met een vriend van de gedode man, Sturla þjóðreksson, een voorvader van de Sturlungar. De leiders van de rovers worden gedood (niet door Snorri), de anderen verjaagd.

De episode staat geheel op zichzelf: alleen Snorri is al bekend, alle andere erin optredende personen worden hier geïntroduceerd en verdwijnen na afloop weer uit de saga. Het is de enige episode in de **Eyrbyggja** waarin Snorri als goði voor een þingmaðr opkomt. Zijn houding is afwachtend veeleer dan actief. Hij verschaft Álfr onderdak, maar onderneemt verder niets, zodat Snorri's vijanden er de mond vol van hebben, maar:

'Lét Snorri þar tala um hvern þat er vildi'
(LXI,165; Snorri liet iedereen zeggen wat hij wilde.)

Dan, op het moment dat hij het geschiktst vindt, slaat hij toe. In de slotscène, de overval op de versterking van de rovers, staat Snorri weer op de achtergrond, sturend, maar niet vechtend. De vechtenden zijn ditmaal Sturla þjóðreksson, þrándr stígandi en de twee hoofdrovers. De doden vallen door

de hand van Sturla, þrándr en de zonen van Þorkr (1)¹⁵. In de illustrerende strofe uit 'Hrafnsmál' worden de doden aan Snorri toegeschreven. Deze betoont zich zeer verzoenlijk tegenover de nabestaanden van Óspakr.

3.4.6.

De saga eindigt met enkele korte berichten over Snorri's laatste jaren in Sælingdalstunga en zijn vele nakomelingen. Tevens wordt vermeld dat hij ook in enkele andere saga's voorkomt.¹⁶ Uit het overzichtje blijkt, dat Snorri in het begin moeilijkheden had met de grote heren in de omgeving van Tunga, maar dat de situatie verbeterde toen hij zich door het verstandig uithuwelijken van zijn kinderen verzekerd had van goede betrekkingen met vele vooraanstaande families. Over de aard van Snorri's moeilijkheden in Tunga wordt niets gezegd; alleen in de *Laxdæla Saga* wordt een conflict behandeld dat zich in deze tijd moet hebben afgespeeld.¹⁷

4. Slotopmerkingen

Het beeld van Eyrbyggja's Snorri komt op verschillende manieren tot stand: over hem wordt kort bericht, beknopt verteld, een enkel optreden van hem groeit uit tot een levendig verteld verhaal met plaats voor dialogen, en er zijn de directe mededelingen van de verteller, waaronder een uitvoerige presentatie.

De meest neutrale informatie wordt gevonden in de berichten en de korte vertellingen; hier gaat het voornamelijk om feiten uit het leven van Snorri: huwelijk, kinderen, vriendschappen. Door de groepering van bepaalde feiten echter kunnen neutrale berichten gekleurd worden, bv. wanneer de verteller berichten over nederlagen koppelt aan berichten over successen (Arnkell-episode).

In vrijwel alle episodes van de saga treedt Snorri even op, vaak pas aan het einde van de episode en vaak heel kort. Maar juist de continuïteit van de berichtgeving door de hele saga heen draagt ertoe bij, dat hij voortdurend in het bewustzijn van de recipiënt aanwezig is. Dit maakt hem tot een hoofdrol.

In de vele scènes die hem noemen als aanwezig bij de gebeurtenissen, is hij toch opvallend onzichtbaar: de verteller toont ons alle personen rondom hem, maar hém niet. Dit geldt vooral voor de scènes die gevechtshandelingen beschrijven en draagt er in hoge mate toe bij dat de recipiënt Snorri gaat beschouwen als een niet-vechter. Hierbij sluit aan, dat de presentatie van Snorri in XV ook geen van die kwaliteiten bevat, waardoor iemand als groot strijder wordt geprofileerd: Snorri is wijs, of liever verstandig, maar niet groot en sterk of een geducht strijder.¹⁸ In tegenstelling hiermee echter zijn de vele ingelaste strofen uit het gedicht 'Hrafnsmál', die Snorri juist in deze kwaliteit prijzen. De vraag is hier of het (lof)dicht lovend de waarheid verhuult of dat de verteller een bewust negatieve kleuring heeft aangebracht.

Snorri wordt zelden in dialoog met anderen getoond, minder bv. dan zijn tegenspeler Arnkell, maar de dialogen waaraan hij deelneemt zijn zeer belangrijk voor het ontstaan van het negatief gekleurde beeld van Snorri als een listig (zelfs arg-listig) en op eigen voordeel bedacht man (dialoog met Þorkr in XIV, met Þórólfr bægifótr in XXXI), de dialogen met de Þorbrandszonen en met Björn Breiðvíkingakappi lijken een gebrek aan moed te onderstrepen. In de scènes met de Þorbrandszonen speelt echter ook de tegenstelling bedachtzaamheid (Snorri) - onbezonnenheid (Þorleifr kimbi) een rol en de verwijten van de Þorbrandszonen aan Snorri zouden ook in het licht van deze tegenstelling gezien kunnen worden.

Het beeld van Snorri wordt zeer ongunstig beïnvloed door de suggesties die de verteller middels de anonieme 'men' doet: hier wordt gesproken over pogingen tot sluipmoord waarbij Snorri betrokken zou zijn en over gedrag, beïnvloed door angst voor een overmacht (XLIV).

In Snorri's presentatie in XV worden enkele eigenschappen genoemd die in de saga verder niet duidelijk aan het licht komen; wél zijn verstand en zijn bezonnenheid, enigszins het feit dat hij zeer goed weet te verbergen wat hij denkt, maar heel weinig zijn lang geheugen voor kwetsingen, zijn wraak-

zucht en het feit dat hij zijn vrienden met goede raad weet te helpen, die tegelijkertijd de vijanden onaangenaam treft. Al deze eigenschappen worden veeleer in de *Laxdala Saga* dan in de *Eyrbyggja Saga* geïllustreerd.¹⁹ *Eyrbyggja's* Snorri is geen Goede Raadgever,²⁰ al deelt hij een enkele raad uit (in de berserker-episode), hij is veeleer een bemiddelaar (in vele episoden treedt hij bemiddelend, regelend, afsluitend op), maar vooral is zijn beeld in deze saga gecompliceerd, samengesteld uit zoveel verschillende facetten dat het moeilijk wordt hier één Snorri te zien. Hij is zeker minder een 'type' dan *Laxdala's* Snorri. Toch moet men constateren dat *Eyrbyggja's* Snorri ondanks zijn veelfacettigheid een vrijwel tweedimensionale persoonlijkheid is gebleven. Het beeld komt niet tot leven, hem ontbreekt een derde dimensie, die van heroïsche werkelijkheid: hij verricht geen grote daden, hij gaat niet op aangrijpende wijze ten onder, hij heeft niet de contouren van de 'held'. Dit kán een gevolg zijn van kleuring door de verteller die op menige plaats in de saga laat blijken dat grote en krachtige figuren, die daarbij nog een bijzondere bedrevenheid met de wapens tonen, zijn sympathie hebben veeleer dan de kleine, slanke, roodbaardige en listige goði uit Helgafell.

Noten

1. Beknopte samenvattingen van de discussie, voor zover toegespitst op historiciteit versus fictionaliteit, bij Andersson (1964), Schier (1970), Baetke (1974) en Mundal (1977).
2. Dit vooral in de reeks saga-uitgaven, verzorgd door de zg. 'IJslandse School': *Íslenzk Fornrit*.
3. Zie hiervoor Vermeyden, 1986, 72-74.
4. Krijn 1926, 284-291. Een tweede overzichtsartikel, van S.Blöndal, heb ik nog niet in mijn bezit kunnen krijgen.

5. Mijn lezing van de *Eyrbyggja Saga* is voorlopig gebaseerd op de uitgave van Sveinsson in *Íslenzk Fornrit IV*. Later zal moeten worden nagegaan of het onderzoek van de verschillende versies van de saga zinvol is.

6. Rond de structuur en de ouderdom van de *Eyrbyggja Saga* bestaat een uitgebreide discussie, die nog in volle gang is. Laatste samenvatting van recente opmerkingen over de structuur bij McTurk (1986). Over de ouderdom van de *Eyrbyggja*, en daarmee samenhangend, haar verhouding tot de *Laxdæla Saga* en de *Gísla Saga* vooral Hallberg (1965), Heller (1979), Hallberg (1979), Kolbeinsson en Kristjánsson (1979), Jakobsen (1985).

7. Samenvatting van de oudere literatuur hierover bij Sveinsson, 1935, xix-xx en xxxvi-xxxix.

8. Eenzelfde verklaring wordt ook gevonden in zowel de lange als de korte versie van de *Gísla Saga*. De tekst van de *Eyrbyggja* staat het dichtst bij de lange versie van de *Gísla Saga*. Volgens Kolbeinsson en Kristjánsson kan dit verklaard worden door aan te nemen, dat de auteur van de *Eyrbyggja* evenals de auteur van de lange versie uitging van een gemeenschappelijke 'oer'-versie van de *Gísla Saga*.

9. Ook deze scène staat, enigszins afwijkend, in de *Gísla Saga*. Beide passages zijn van groot belang in de discussie over de ouderdom van de *Eyrbyggja Saga*, zie noot 6. Voor de beschouwing van Snorri's rol in de *Eyrbyggja* is vooral van belang dat de scène de vijandschap tussen Þorkr en Snorri nader verklaart.

10. Het statisch middengedeelte van dit portret lijkt een inlas in een oorspronkelijk doorlopende vertelling over Snorri's vestiging en de eerste jaren op Helgafell. Men lette op de stijl van deze vertelling: óá..ok óá..ok óá (toen..en toen..en toen). In het dynamisch gedeelte wordt de verklaring geboden van Snorri's bijnaam 'goði' (priester), hier logisch ingebouwd na de vermelding dat hij een tempel beheert. In de beide versies van de *Gísla Saga* wordt Snorri's bijnaam niet op een dergelijke logische wijze verklaard; vooral in de korte versie valt zijn bijnaam min of meer uit de lucht.

11. Deze episode komt ook voor in de *Heiðarviga Saga*, die echter voor wat betreft het eerste gedeelte alleen nog bestaat in een navertelling uit de 18e eeuw van Jón Ólafsson, de man die het handschrift juist had afgeschreven, voordat het bij de brand van Kopenhagen verloren ging. In de *Heiðarviga Saga* volgt op de vertelling over Snorri's raad en daarop volgend huwelijk een afkeurend commentaar.

12. Verg. Sveinsson, 1935, 84, voetnoot.

13. Tot hier doet de wijze van presenteren van Snorri's opkomst als leider sterk denken aan de wijze waarop de *Sturlunga Saga* de opkomst van Sturla Þórðarson tegenover de

gevestigde leiders Oddi en Einarr Þorgilsson beschrijft. Ook hier een opkomst met behulp van manipulaties op het þing en een langzaam verstoord raken van het evenwicht in aanzien.

14. De dood van Styrr en Snorri's actie erna worden uitgebreid beschreven in de *Heiðarvíga Saga*; hierin ontbreekt de beschrijving van Snorri's conflictje met Þorsteinn Þorgilsson. De ruil van gebied met Guðrún Ósvífrsdóttir wordt uitvoeriger vermeld in de *Laxdæla*.

15. De zonen van Þorkr (Þorkr zelf verdween in XIV uit de saga; in LXIV wordt nog even zijn gebeente genoemd) treden hier plotseling zonder nadere introductie of toelichting op als mannen van Snorri. Dit wijst op mogelijke mondelinge overlevering over Snorri. Ook onderstreept het nog eens de zelfstandigheid van deze þáttir t.o.v. de rest van de saga.

16. De passage is omstreden, met name voor wat betreft de verhouding tussen de *Laxdæla* en de *Eyrbyggja*. Het hier vermelden van de *Laxdæla* zou erop kunnen duiden dat deze saga ouder is dan de *Eyrbyggja*, iets waaraan de meeste onderzoekers niet kunnen geloven. Zie ook noot 6.

17. Het conflict tussen Snorri en Þorgils Hølluson, eindigend met de dood van Þorgils, ws. op instigatie van Snorri (*Laxd.*LXVII-LXVIII).

18. Bijna alle deelnemers in de conflicten van de *Eyrbyggja* hebben in hun introductie de vermelding 'groot', 'sterk', 'een goed strijder'; alleen Snorri en Vermundr mjóvi worden afgeschilderd als 'slank' en 'verstandig'. Géén van beiden wordt als vechter getoond. Mogelijkerwijs hebben we hier te maken met een algemeen motief, de tegenstelling kracht-verstand, maar dit zou voor meer saga's moeten worden uitgezocht. Ook de wijze Njáll en Gestr de Wijze zijn niet-vechters.

19. Zie Vermeyden, 1986.

20. Zo terloops genoemd door Lönnroth, 1976, 61-62.

Literatuur

Andersson, Theodore M., 1964, *The Problem of Icelandic Saga Origins*, New Haven and London.

Baetke, Walter (ed.), 1974, *Die Isländersaga*, Darmstadt.

Hallberg, Peter, 1956, 'Om språkliga författarkriterier i isländska sagatexter', *Arkiv för Nordisk Filologi* LXXX, 157-187.

Hallberg, Peter, 1979, 'Eyrbyggja Sagas álder -än en gång', *Acta Philologica Scandinavica* 32, 196-219.

Heller, Rolf, 1979, 'Das Alter der Eyrbyggja Saga im Licht der Sprachstatistik', *Acta Philologica Scandinavica* 32, 53-66.

Jakobsen, Alfred, 1985, 'Har Snorri Sturluson 'revidert' Gísla saga Súrssonar?', *Arkiv för Nordisk Filologi* C, 89-96.

Kolbeinnsson, Guðný & Kristjánsson, Jónas, 1979, 'Gerðir Gíslasögu', *Gripla* III, 128-162.

Krijn, Sophie A., 1926, 'Snorri Goði', *Neophilologus* XII, 284-291.

Lönnroth, Lars, 1976, *Njáls Saga, A Critical Introduction*, Berkeley.

Mc Turk, Rory, 1986, 'Approaches to the Structure of Eyrbyggja Saga', *Sagnaskemmtun, Studies in Honour of Hermann Pálsson*, ed. by Rudolf Simek, Jónas Kristjánsson, Hans Bekker-Nielsen, Wien/Köln/Graz.

Mundal, Else (ed.), 1977, *Sagadebatt*, Oslo/Bergen/Tromsø.

Ólason, Vésteinn, 1978, Frásagnarlist í fornum sögum, *Skírnir* 152, 166-203.

Schier, Kurt, 1970, *Sagaliteratur*, Sammlung Metzler 78, Stuttgart.

Sveinsson, Einar Ó(ed.), 1935, *Eyrbyggja Saga, Íslensk Fornrit* IV, v-lxiv, 1-186, Reykjavík.

Vermeyden, Paula, 1986, 'Ráð Snorra goða' (Laxdæla Saga LVII-LXVIII), *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik* 24, 59-72.

SAMMANFATTNING

Traditionellt brukar Snorri goði, huvudpersonen i **Eyrbyggja Saga**, beskrivas som en mäktig, listig och egoistisk man, mild mot vänner och farlig för fiender, en uppfattning som baserar sig på den presentation av honom som ges i sagans femtonde kapitel. I själva verket visar sig Snorri i sagan sakna ett par av de här nämnda egenskaperna, medan han tvärtom besitter andra, här icke omtalade egenskaper. Sagan visar t.ex. inte alls att Snorri är farlig för sina fiender, en bild som tycks härledd från den Snorri som förekommer i **Laxdæla Saga**. Påfallande i karakteristiken av Snorri i **Eyrbyggja Saga** är (1) den negativa bedömningen av honom förmedlad av ett anonymt kollektiv ('man'), samt (2) kontrasten mellan den negativa bilden av honom som framträder i prosaavsnitten och den positiva som återfinns i de infällda skaldestroferna. Artikeln är en första studie kring en sagagestalt, som återfinns i flera andra fornisländska texter, både historiska och fiktiva. En jämförelse mellan de i dessa olika texter förekommande Snorri-gestalterna -ett för författaren aktuellt forskningsområde- skulle eventuellt kunna kasta ett punktuellt ljus över förhållandet mellan historiska och fiktiva element i islänningasagorna.